

Bijlage 9. Aanbevelingen in geval van internationale kinderontvoeringen door een ouder

1. Inleiding

Deze aanbevelingen zijn beperkt tot een opsomming van de verschillende diensten die moeten interveniëren in deze dossiers, de verschillende situaties die zich kunnen voordoen en van de eerste opdrachten die moeten worden verricht.

2. Interveniërende diensten

De diensten die interveniëren in het kader van de problematiek van internationale kinderontvoeringen door ouders zijn hoofdzakelijk :

1. *de politiediensten* (*),
2. *de procureur des Konings en/of de onderzoeksrechter* (*);
3. *de FOD Justitie, Dienst voor internationale samenwerking in burgerlijke zaken*, die als **centrale Autoriteit** is aangewezen voor de toepassing van de verdragen (*).

Die dienst intervenueert in 2 gevallen :

- ❖ Indien de Staat waarin het kind zou kunnen worden teruggevonden reeds overgegaan is tot bekrachtiging van het Verdrag van Den Haag van 25 oktober 1980 betreffende de burgerrechtelijke aspecten van internationale ontvoering van kinderen, dat sedert 1 mei 1999 van toepassing is⁷.

De geactualiseerde lijst met Staten die partij zijn is terug te vinden op de website:

https://justitie.belgium.be/nl/themas_en_dossiers/kinderen_en_jongeren/internationale_kinderontvoering/lijtst_van_de_landen;

- ❖ Indien de ontvoering verband houdt met Tunesië, omwille van de aanhangig making bij het Tunesische Ministerie van Justitie van een vraag tot onderzoek, met het oog op een minnelijke oplossing voor het conflict met betrekking tot de situatie van het kind, en dit in toepassing van het

⁷ Met ingang van 1 januari 2021 zijn de landen die voor de toepassing van het Verdrag van Den Haag verbonden zijn met België, de volgende: Albanië, Andorra, Argentinië, Armenië, Australië, Bahama's, België, Belize, Bosnië- Herzegovina, Brazilië, Bulgarije, Burkina Faso, Canada, Chili, China (Macau, Hongkong), Colombia, Costa Rica, Cyprus, Denemarken, Dominicaanse Republiek, Duitsland, Ecuador, El Salvador, Estland, Fiji, Finland, Frankrijk, Georgië, Griekenland, Guatemala, Honduras, Hongarije, Hongkong, Ierland, IJsland, Israël, Italië, Japan, Kazachstan, Kroatië, Letland, Litouwen, Luxemburg, Macau, Macedonië, Malta, Marokko, Mauritius, Mexico, Moldavië, Monaco, Montenegro, Nederland, Nicaragua, Noorwegen, Nieuw-Zeeland, Oekraïne, Oezbekistan, Oostenrijk, Panama, Paraguay, Peru, Polen, Portugal, Republiek Korea (Zuid-Korea), Roemenië, Russische Federatie, Saint-Kitts-And-Nevis, San-Marino, Servië, Seychellen, Singapore, Slovakije, Slovenië, Spanje, Sri Lanka, Thailand, Trinidad en Tobago, Tsjechië, Turkije, Turkmenistan, Uruguay, Venezuela, Verenigde Staten van Amerika, Verenigd Koninkrijk, Wit-Rusland, Zimbabwe, Zuid-Afrika, Zweden, Zwitserland.

Protocolakkoord tot instelling van een Belgisch-Tunesische Adviescommissie in burgerlijke zaken, ondertekend op 27 april 1989.

4. *de FOD Buitenlandse Zaken, Dienst voor internationale juridische samenwerking* (*). Die dienst intervenueert wanneer het kind is ontvoerd naar een Staat die geen partij is bij een van voornoemde verdragen. De tussenkomst van deze dienst is gebaseerd op het beginsel van Belgische consulaire bijstand in het buitenland en kan dus enkel plaatsvinden als ten minste één van de partijen Belg of erkend vluchteling is.
5. *de Dienst Slachtofferonthaal van het Justitiehuis* is als dienst aanwezig in elk(e) (afdeling van) gerechtelijk arrondissement. De taken van de justitieassistent belast met slachtofferonthaal jegens de benadeelde ouder zijn:
 - informatie verstrekken over de strafrechtsprocedure in het algemeen en over de rechten van slachtoffers / naasten en, met de instemming van de parketmagistraat, specifieke informatie meedelen over het dossier en over de lopende procedure;
 - ondersteuning en begeleiding bieden doorheen de strafrechtsprocedure;
 - fungeren als tussenschakel tussen de benadeelde ouder en de magistratuur;
 - indien nodig doorverwijzen naar andere diensten (bijvoorbeeld voor juridische en/of psychosociale ondersteuning) ;
6. *Child Focus* (*): De werkzaamheden van Child Focus in het kader van de ontvoering door ouders worden uitgevoerd met strikte inachtneming van de nationale en internationale regelgeving inzake de bescherming van de persoonlijke levenssfeer en de wettelijke bepalingen inzake de vertrouwelijkheid van de informatie en het onderzoek⁸. De specifieke opdrachten van Child Focus in het kader van kinderontvoeringen door een ouder:
 - mededelen van de verzamelde gegevens;
 - de verzoekende personen doorverwijzen naar de bevoegde diensten;
 - de verzoekende personen informeren, begeleiden en ondersteunen;
 - iedere vereiste actie tot bemiddeling tussen alle betrokken partijen stimuleren;
 - ter beschikking stellen van permanent noodnummer (116000).

(*): deze diensten hebben een wachtdienst.

⁸ Voor meer details, zie het Protocol tot regeling van de samenwerking tussen Child Focus en de gerechtelijke autoriteiten, de FOD Justitie en de FOD Buitenlandse Zaken op het gebied van internationale ouderlijke ontvoeringen en grensoverschrijdend omgangsrecht van 26 april 2007.

3. Leidraad voor de interventie van de verschillende diensten

Alle diensten die interveniëren in het kader van de problematiek inzake internationale kinderontvoeringen door een ouder werken in het belang van de kinderen en families, met inachtneming van de rechterlijke beslissingen en van de internationale verbintenissen die België in dit domein is aangegaan. De slaagkansen in het kader van die dossiers hangen rechtstreeks af van de wil van iedere dienst om op gecoördineerde wijze en in overleg met andere diensten te werk te gaan, met oog voor de rol, de specificiteit en het wettelijke kader van iedere dienst.

Uit deze context treden drie beginselen naar voren:

1. Beoordeling, per dossier, van het nut van snelle organisatie van overlegvergaderingen waardoor een gemeenschappelijke strategie kan worden vastgelegd en de coördinatie van het gerechtelijke luik en de conventionele procedure verzekerd kan worden, los van de leiding en van de coördinatie van het gerechtelijk onderzoek.

Zo worden voor het burgerlijke aspect de overlegvergaderingen georganiseerd door het parket binnen de parketten en zijn zij hoofdzakelijk gericht op de coördinatie van het gerechtelijke aspect en de conventionele procedure.

2. De noodzaak tot loyale en permanente uitwisseling van verzamelde informatie tussen de intervenanten, binnen de grenzen van het aan elk van deze intervenanten opgelegde beroepsgeheim.
3. De informatie die aan de benadeelde ouder wordt verstrekt dat, wanneer het kind zich in een bepaald vreemd land bevindt of kan bevinden, of zelfs in geval van latere vestiging in het buitenland, er mogelijkheden zijn om op te treden:
 - In de strafrechtelijke context: strafbaar feit van niet-vertegenwoordiging van een kind, mits een rechterlijke beslissing over de ouderlijke verantwoordelijkheid is genomen;
 - In het kader van internationale justitiële samenwerking in burgerlijke zaken: toepassing van het Verdrag van Den Haag van 25 oktober 1980 of van het Protocolakkoord tot oprichting van een Belgisch-Tunesische adviescommissie, zelfs indien geen rechterlijke beslissing is genomen inzake de ouderlijke verantwoordelijkheid;
 - In het kader van de algemene internationale samenwerking, zelfs bij gebreke van een toepasselijk verdrag en zelfs indien er geen rechterlijke beslissing is genomen inzake de ouderlijke verantwoordelijkheid.

4. Volgende situaties kunnen zich aandienen:

A. Vrees voor ontvoering

Inleiding

Een ouder die vreest dat de andere ouder zonder zijn instemming met het kind naar het buitenland vertrekt, kan een politiedienst daarvan op de hoogte willen brengen.

Aanvankelijke reacties

Een proces-verbaal wordt steeds opgemaakt door de politie, en een afschrift ervan wordt overgemaakt aan het parket per mail of drager ook bij ontstentenis van een burgerrechtelijke beslissing.

Bij het horen van de aangever moet de politiedienst in het proces-verbaal duidelijk de respectieve rechten van de ouders ten aanzien van het kind aangeven.

De politiedienst zorgt ervoor dat hij een afschrift verkrijgt van het laatste burgerlijke vonnis dat eventueel is uitgesproken en waarbij die rechten geregeld zijn, en dat dit afschrift wordt gevoegd bij het proces-verbaal.

De politiedienst vraagt aan de aangever om contact op te nemen met de diensten van de bevoegde FOD's (de contactgegevens van de Belgische centrale Autoriteit kunnen worden meegedeeld - telefoon en e-mail) en eventueel met een advocaat om, in voorkomend geval, een spoedeisende gerechtelijke procedure op te starten.

De aangever wordt ervan in kennis gesteld dat zij kan worden ondersteund door de Dienst Slachtofferonthaal van het justitiehuis en door Child Focus.

Preventieve maatregelen

De parketmagistraat die van de feiten in kennis is gesteld, analyseert de situatie van het kind en neemt, in voorkomend geval, de beschermingsmaatregelen die zich opdringen ten aanzien van hem/haar.

Op verzoek van de parketmagistraat worden het kind en de verdachte ouder preventief gesignaleerd op nationaal en internationaal niveau (overeenkomstig Memo 542/2014 OM):

- voor "lokalisering", bij ontstentenis van een Belgische uitvoerbare burgerrechtelijke beslissing waarbij het gezagsrecht/omgangsrecht aan de ouders wordt toegekend;
- voor "grondige controle" (wat betreft de ouder die verdacht is van eventuele ontvoering) en voor "lokalisering en bescherming en zelfs repatriëring" (wat betreft het kind) wanneer de ouder zich niet voegt naar een in België uitvoerbare burgerlijke beslissing betreffende de ouderlijke verantwoordelijkheid (beslissing betreffende de uitoefening van het ouderlijke gezag en betreffende de huisvesting).

De preventieve signalering op nationaal niveau is een uitzonderlijke maatregel die moeten worden genomen wanneer op basis van overeenstemmende en convergerende gegevens vermoed kan worden dat de verdachte ouder de intentie heeft om naar het buitenland te gaan met het kind, om deze in tijd en/of in ruimte kunnen lokaliseren.

Het is dus niet aangewezen om op systematische wijze over te gaan tot dergelijke maatregelen, zodat zij hun doelmatigheid behouden en wordt voorkomen dat het verdwijningsfenomeen zou worden gebanaliseerd.

Met het oog op het beheer van die seiningen behoort de parketmagistraat te bepalen welke politiediensten die seiningen aanbelangen, met name op basis van de vermoedelijke bestemming van de verdachte ouder, en bepaalt hij de einddatum van de preventieve seining op nationaal niveau en van de maatregelen waartoe hij heeft beslist.

Opdat de politiediensten doeltreffend zouden kunnen interveniëren tijdens enige controle van het kind en van de verdachte ouder wanneer zij proberen het grondgebied te verlaten, moet zowel in het mailbericht dat bestemd is voor de controlediensten als in de preventieve seining op nationaal niveau expliciet melding worden gemaakt van alle andere maatregelen waartoe de parketmagistraat heeft beslist ten aanzien van het kind (verbod om het grondgebied te verlaten) en ten aanzien van de verdachte ouder (geen bijzondere maatregel, gerechtelijke aanhouding).

Reacties in geval van grenscontroles (verlaten van het grondgebied)

De politiedienst die de controle verricht, moet de maatregelen toepassen die zijn voorgeschreven door de parketmagistraat. De politiedienst brengt de parketmagistraat onmiddellijk telefonisch op de hoogte van de intentie van de verdachte ouder om het grondgebied met het kind te verlaten.

De politiedienst voert de voorgeschreven bijkomende opdrachten uit en stelt een navolgend proces-verbaal op, waarvan een afschrift in voorkomend geval eveneens per mail of drager aan het parket wordt bezorgd.

De parketmagistraat, ingelicht over het vertrek van de verdachte ouder met het kind, brengt de bevoegde FOD's, namelijk de FOD Justitie in de hoedanigheid van centrale Autoriteit en de FOD Buitenlandse Zaken, op de hoogte.

Opmerking

Vornoemde maatregelen kunnen eveneens worden toegepast indien wordt gevreesd voor ontvoering door beide ouders van een kind dat door de jeugdrechtbank is geplaatst.

B. Overbrenging van een kind naar buitenland of niet-naleving van het recht of contact van een in België verblijvende ouder met een in het buitenland verblijvend kind.

- 1) **Er bestaat** een Belgische uitvoerbare burgerrechtelijke beslissing die het ouderlijke gezag/het verblijfsrecht aan de ouders toekent (situatie bedoeld in art. 432 van het Strafwetboek en, in voorkomend geval, onder de internationale instrumenten inzake internationale justitiële samenwerking in burgerlijke zaken).

Het kan gaan om een buitenlandse rechterlijke beslissing die uitvoerbaar is in België.

Een beslissing inzake ouderlijke verantwoordelijkheid gewezen door een Lidstaat van de Europese Unie is uitvoerbaar in België nadat zij aldaar uitvoerbaar verklaard is door de familierechtbank.

Indien het gaat om maatregelen met betrekking tot het secundair verblijfsrecht (omgangsrecht), wordt zij onmiddellijk uitvoerbaar indien zij vergezeld wordt van het certificaat bedoeld in artikel 41 van de Europese verordening 2201/2003, de zogeheten Verordening Brussel IIbis⁹. Een beslissing inzake ouderlijke verantwoordelijkheid gewezen door een Staat die geen lidstaat van de Europese Unie is, is uitvoerbaar in België nadat zij aldaar het exequatur van de familierechtbank heeft ontvangen.

Het recht om de verblijfplaats van het kind te bepalen valt onder het ouderlijk gezag. Bijgevolg, indien een rechterlijke beslissing het exclusieve ouderlijke gezag toekent aan een van de ouders, kan deze ouder vrij reizen met het kind zonder dat hij hiervoor de instemming van de andere ouder nodig heeft en zonder dat hiervoor de verplichting geldt om hem te informeren.

De benadeelde ouder kan klacht indienen bij een politiedienst of het openbaar ministerie en/of een civiele vordering instellen.

- Een proces-verbaal wordt opgesteld en wordt per drager of mail aan het parket bezorgd.
- Het kind en de verdachte ouder worden gesignaleerd bij de controlediensten (luchthavens, stations, ...), die de maatregelen toepassen die in het kader van de signalering zijn voorgeschreven.
- Het kind wordt op nationaal en internationaal niveau als vermist gesignaleerd voor bescherming met het oog op zijn repatriëring; de ouder-

⁹ Op 1 augustus 2022 wordt de Verordening Brussel II-bis vervangen door de Verordening Brussel II-ter (officiële titel: Verordening (EU) 2019 / 1111 betreffende de bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van de beslissingen in huwelijkszaken en inzake ouderlijke verantwoordelijkheid, en betreffende internationale kinderontvoering).

Deze nieuwe verordening wijzigt de regels op het vlak van de rechtsmacht van de rechter en de erkenning en tenuitvoerlegging van beslissingen met betrekking tot ouderlijke verantwoordelijkheid op een aantal punten. Ook wordt een grotere aandacht besteed aan het onderwerp van de internationale kinderontvoering. Het doel hiervan is de teruggeleidingsprocedure uit hoofde van het Haags Kinderontvoeringsverdrag 1980 in de EU-lidstaten te bespoedigen.

verdachte zelf wordt op nationaal en internationaal niveau gesignaleerd voor "grondige controle".

- Opdrachten worden verricht om het kind en de verdachte ouder te lokaliseren.
- De aangever wordt ervan in kennis gesteld dat een burgerlijke rechtsvordering tot de mogelijkheden behoort, en wordt doorverwezen naar de bevoegde FOD's: namelijk in eerste instantie de FOD Justitie als centrale Autoriteit, ofwel de FOD Buitenlandse Zaken naargelang er al dan niet een verdrag met het betrokken land bestaat (zie titel "Diensten die interveniëren om na te gaan welke FOD bevoegd is"). De contactgegevens van de Belgische centrale Autoriteit kunnen worden meegedeeld (zie contactgegevens, blz. ...). De aangever kan ook worden verzocht contact op te nemen met een advocaat om een dringende gerechtelijke procedure in te leiden.
- De aangever wordt verwezen naar de Dienst Slachtofferonthaal van het Justitiehuis en naar Child Focus.

2) Er bestaat geen burgerrechtelijke uitvoerbare beslissing in België die de rechten van ouders ten aanzien van het kind regelt (situatie bedoeld in de artikelen 373 en 374 van het Burgerlijk Wetboek en, in voorkomend geval, in de internationale instrumenten betreffende de internationale gerechtelijke samenwerking inzake de burgerrechtelijke aspecten).

Dit betekent dat, bij gebreke van een andersluidende bepaling, het recht om te beslissen over de verblijfplaats van/het reizen met het kind een zaak van gezamenlijk ouderlijk gezag is en dat overbrenging/niet-terugkeer zonder toestemming van de andere ouder neerkomt op ongeoorloofde overbrenging, volgens de hogervermelde conventies.

In een dergelijke situatie kan de benadeelde ouder een aangifte doen bij de politie.

- Een proces-verbaal wordt opgesteld en een afschrift ervan wordt per drager of e-mail aan het parket bezorgd.
- Opdrachten worden verricht om het kind en de verdachte ouder te lokaliseren: er wordt op nationaal en internationaal niveau overgegaan tot een seining van het kind met het oog op "lokalisatie".
- De politiedienst vraagt aan de aangever om contact op te nemen met de diensten van de bevoegde FOD's, namelijk in eerste instantie de FOD Justitie als centrale Autoriteit (de contactgegevens van deze autoriteit kunnen worden meegedeeld - telefoon en e-mail), of de FOD Buitenlandse Zaken naargelang er al dan niet een verdrag met het betrokken land bestaat, en eventueel met een advocaat teneinde eventueel een spoedeisende gerechtelijke procedure op te starten.
- De aangever wordt ervan in kennis gesteld dat hij ondersteuning kan krijgen vanwege de Dienst Slachtofferonthaal van het Justitiehuis en van Child Focus.

C. Overbrenging naar België van een kind dat in het buitenland verblijft of niet-inachtneming van het recht op persoonlijke relaties door een ouder die in het buitenland verblijft ten aanzien van een kind dat in België verblijft.

- 1) **Er bestaat** een uitvoerbare burgerrechtelijke beslissing in België (situatie bedoeld in artikel 432 van het Strafwetboek en evenals, in voorkomend geval, in artikel 570 van het Gerechtelijk Wetboek, in de internationale instrumenten betreffende de internationale gerechtelijke samenwerking inzake de burgerrechtelijke aspecten en in de artikelen 1322bis tot 1322octies van het Gerechtelijk Wetboek).

In dit geval heeft de benadeelde ouder twee opties:

1. Indiening van een klacht bij een buitenlandse politiedienst:

- De benadeelde ouder kan een klacht indienen bij een politiedienst in het buitenland. Deze ouder wordt in principe overgezonden aan de buitenlandse centrale Autoriteit, aangeduid voor de toepassing van de conventies betreffende deze materie. De buitenlandse centrale Autoriteit neemt het op zich om de aanvraag tot terugkeer over te zenden aan de Belgische centrale Autoriteit (FOD Justitie). De klacht kan ook rechtstreeks worden overgemaakt aan de Belgische gerechtelijke instanties;
- Opdrachten worden verricht in België om het kind en de verdachte ouder te lokaliseren;
- Indien er geen Verdrag bestaat tussen België en het land van herkomst van het kind, wordt de ouder verzocht contact op te nemen met de diplomatieke autoriteiten van zijn of haar land van herkomst;
- De aandacht van de benadeelde ouder kan worden gevestigd op het bestaan van alternatieve wijzen van geschillenbeslechting. Meer informatie over dit onderwerp kan worden verkregen bij Child Focus (Bureau voor Premediation), de centrale Autoriteiten en de Belgische of buitenlandse gerechtelijke autoriteiten.

2. Indiening van een klacht bij een Belgische politiedienst:

- De benadeelde ouder kan klacht indienen bij een Belgische politiedienst;
- Een proces-verbaal wordt opgesteld en wordt per mail of drager aan het parket bezorgd;
- Opdrachten worden verricht om het kind en de verdachte ouder te lokaliseren: daartoe worden de betrokkenen geseind op nationaal en internationaal niveau;
- De politiedienst vraagt aan de aangever om contact op te nemen met de diensten van de bevoegde FOD's, namelijk in eerste instantie de FOD Justitie als centrale Autoriteit (de contactgegevens van deze autoriteit kunnen worden meegedeeld - telefoon en e-mail), of de FOD Buitenlandse Zaken naargelang er al dan niet een verdrag met het

- betrokken land bestaat, en eventueel met een advocaat teneinde eventueel een spoedeisende gerechtelijke procedure op te starten;
- De aangever wordt ervan in kennis gesteld dat zij ondersteuning kan krijgen van de Dienst Slachtofferonthaal van het Justitiehuis en vanwege Child Focus.

Opmerking: Indien de Belgische of buitenlandse beslissing **uitvoerbaar is** in België, zou zij moeten kunnen ten uitvoer worden gelegd zonder dat het nodig is een verzoek in te dienen, gericht op de terugkeer van het kind op grond van het Verdrag van Den Haag van 25.10.1980 (procedure bedoeld in de artikelen 1322 bis en volgende van het Gerechtelijk Wetboek).

Een beslissing inzake ouderlijke verantwoordelijkheid gewezen door een Lidstaat van de Europese Unie is uitvoerbaar in België nadat zij aldaar uitvoerbaar verklaard is door de familierechtbank.

Indien het gaat om maatregelen met betrekking tot het secundair verblijfsrecht (omgangsrecht), wordt zij onmiddellijk uitvoerbaar indien zij vergezeld wordt van het certificaat bedoeld in artikel 41 van Verordening 2201/2003, de zogeheten Verordening Brussel IIbis.

Een beslissing inzake ouderlijke verantwoordelijkheid gewezen door een Staat die geen lidstaat van de Europese Unie is, is uitvoerbaar in België nadat zij aldaar het exequatur van de familierechtbank heeft ontvangen.

Voorts is het mogelijk dat er een **uitvoerbare beslissing in het buitenland bestaat die niet uitvoerbaar is in België**. In dat geval zouden de opdrachten omschreven onder punt 1) supra niet kunnen worden uitgevoerd, tenzij de integriteit van het kind in gevaar is. Wat de seiningen betreft, is het mogelijk dat zij worden verricht door de autoriteiten van de Staat van herkomst en dat de klacht ingediend door de benadeelde ouder bij de buitenlandse politiedienst wordt overgezonden naar de Belgische gerechtelijke instanties.

- 2) **Er bestaat geen** uitvoerbare burgerrechtelijke beslissing die de rechten van de ouders ten aanzien van het kind regelt (, in voorkomend geval, toepassing van de internationale instrumenten betreffende de internationale gerechtelijke samenwerking inzake burgerrechtelijke aspecten).

De benadeelde ouder moet ervan in kennis worden gesteld dat, zelfs bij ontstentenis van een uitvoerbare gerechtelijke beslissing op het tijdstip van de overbrenging, er mogelijkheden tot actie bestaan in het kader van de internationale juridische samenwerking in burgerlijke zaken, wanneer het kind gelokaliseerd is of kan worden gelokaliseerd, of zelfs in geval van latere lokalisatie.

Dezelfde opdrachten als omschreven onder punt 1) worden dan verricht, met uitzondering van de seiningen op internationaal niveau.

De aandacht van de benadeelde ouder kan worden gevestigd op het bestaan van alternatieve geschillenbeslechtingmechanismen. Meer informatie over dit onderwerp kan worden verkregen bij Child Focus (Bureau voor Premediation),

de centrale Autoriteiten en de Belgische of buitenlandse gerechtelijke autoriteiten.